

Vážená pani ministerka,

týmto otvoreným listom Vás chceme vyzvať na podporu bezodkladného skrátenia povinnej koncipientskej praxe z piatich na tri roky, s nadobudnutím účinnosti najneskôr do konca prvej polovice roka 2017.

Sme si plne vedomí závažnosti vplyvu kvality výkonu povolania advokáta na vymožiteľnosť práv klientov, či už v oblasti majetkovej, trestnej alebo osobnej. Máme za to, že predĺženie koncipientskej praxe signifikantne znížilo záujem mladých ľudí o advokáciu a zaviedlo socio-ekonomické bariéry pre prístup k výkonu advokácie, čím utrpela kvalita advokátskeho stavu.

Každým rokom účinnosti uniká do zahraničia alebo iných profesných odborov množstvo nádejných študentov a absolventov práva. Spomenutý fakt okrem iného demonštruje skutočnosť, že od roku 2011 klesol počet uchádzačov o štúdium na slovenských právnických fakultách o alarmujúcich 60%. Pre porovnanie, záujem o štúdium na lekárske fakultách za porovnateľné obdobie dokonca narástol o viac ako 20% a zároveň bol v roku 2015 medzi slovenskými maturantmi počet záujemcov o štúdium práva na Slovensku skoro na rovnakej úrovni, ako počet záujemcov o štúdium práva v Českej republike. Obdobne, po zavedení päťročnej praxe sa počet slovenských absolventov právnických fakúlt zapísaných ako advokátski koncipienti v Českej republike, kde stále ostala zachovaná trojročná prax, zvýšil až trojnásobne. Až 67% študentov práva päťročná koncipientská prax odrádza od advokátskeho povolania. Je preto opodstatnené domnievať sa, že pod výrazný prepád záujmu o štúdium na právnickej fakulte a vykonávanie koncipientskej praxe v Slovenskej republike sa podpísalo práve jej predĺženie. Na jedno miesto na slovenskej právnickej fakulte sa už nehlásia takmer traja záujemcovia ako v roku 2011, ale približne len jeden a štvrt' záujemcu, kým v Českej republike je to päť záujemcov. Kedysi prísne prijímacie konanie sa preto zmenilo na nábor. S nedostatkom kvalitných koncipientov už zápasia aj mnohé advokátske kancelárie. Tieto deformácie nevyhnutne dlhodobo negatívne ovplyvnia kvalitu celého advokátskeho stavu, a tým v konečnom dôsledku poškodia tých, ktorí právnu pomoc potrebujú najviac, klientov.

Súčasná úprava znemožňuje mladým ľuďom Ústavou Slovenskej republiky garantovanú slobodnú voľbu advokátskeho povolania. V prvom rade, účinná legislatíva de facto znemožňuje absolvovanie koncipientskej praxe absolventom právnickej fakulty pochádzajúcim z nízkopríjmových rodín, ktoré si nemôžu dovoliť financovať odbornú prax dospelých potomkov po dobu zodpovedajúcu dĺžke ďalšieho plnohodnotného univerzitného štúdia, za ktoré sú ohodnotení mzdou, ktorá je hlboko pod úrovňou priemernej mzdy a zároveň v niektorých regiónoch zaraďuje koncipientúru medzi „Top 10“ najhoršie zarábajúce povolania.

Zároveň, momentálne nastavenie regulácie bráni koncipientom a koncipientkám v založení vlastnej rodiny pred tridsiatym rokom života, čo zvyšuje rizikovosť priebehu tehotenstva, pôrodu a pravdepodobnosť výskytu zdravotných komplikácií novorodencov. Zastúpenie žien v prvých ročníkoch právnických fakúlt kleslo o 30% a ich počet v advokácii sa znižuje šesťkrát rýchlejšie ako počet mužov. Taktiež sa od roku 2011 zmenil pomer v medzi študentmi a študentkami právnických fakúlt v neprospech žien o 6%. Nežiaduce obmedzenie hospodárskej súťaže bolo tiež konštatované Protimonopolným úradom Slovenskej republiky v jeho pripomienke k novele zákona o advokácii v roku 2012 zavádzajúcej súčasný stav.

Uvedomujeme si, že komplexné riešenie vyššie uvedených problémov si vyžaduje širokospektrálnu reformu systému fungovania advokácie a právnického vzdelávania. Vypracovanie podrobného návrhu reformy si bude vyžadovať značný objem času, na druhej strane, naliehavosť potreby skrátenia praxe je akútna a tkvie v dvoch rovinách. Prvou je snaha zabrániť nespravodlivému nadsluhovaniu tým koncipientom, ktorí nemali šťastie zamestnať sa pred dňom účinnosti novely zákona o advokácii č. 335/2012 Z.z. predlžujúcej pôvodnú trojročnú prax. V prípade, ak skrátenie praxe nenadobudne účinnosť v prvej polovici tohto roka, títo koncipienti budú zbytočne nadsluhovať až dva roky v porovnaní s kolegami, ktorí boli zapísaní do zoznamu koncipientov pred rokom 2013.

Druhou rovinou je promptné ukončenie vyššie popísaného procesu deformácie trhu záujemcov o štúdium na právnických fakultách. Každý rok, v ktorom bude udržaný status quo, povedie k ďalšiemu zhoršeniu kvality a diverzity nových koncipientov.

Znovuzavedenie trojročnej praxe zásadne zvýši záujem o advokáciu zo strany právnikov pochádzajúcich zo všetkých spoločenských vrstiev obyvateľstva. Mladí ľudia z nízkopríjmových rodín budú schopnejší prekonať trojročné obdobie, v ktorom sú za svoju prácu častokrát odmeňovaní minimálnou mzdou, prípadne mzdou výrazne nižšou ako je bežné v porovnateľných odvetviach. Skrátenie praxe tiež signifikantne uľahčí kombináciu rodičovstva a advokácie, čo povedie zvýšeniu záujmu o výkon tohto povolania najmä zo strany žien.

Dôležitým pozitívom nami navrhovanej zmeny bude tiež zníženie odlivu ambicióznejšej časti potenciálnych advokátov do zahraničia, a to hlavne do Českej republiky, kde majú v súčasnosti omnoho priaznivejšie podmienky pre výkon tohto povolania. Takzvaný „odliv mozgov“ získal na intenzite práve predĺžením praxe v roku 2013. Zotrvanie týchto právnikov na domácom trhu by viedlo k zvýšeniu kvality koncipientov, advokátov a v konečnom dôsledku aj klientom poskytovaných služieb. Dôsledkom skrátenia praxe tak bude obmedzenie inštitucionalizovaného uzatvárania sa advokátskeho stavu. Zdravé konkurenčné prostredie považujeme za nevyhnutnú podmienku pre budovanie právneho štátu na Slovensku.

Skrátenie praxe nebude mať negatívny dopad na kvalitu nových advokátov, keďže bez ohľadu na dĺžku koncipientskej praxe koncipienti musia absolvovať trojkoľové advokátske skúšky, na ktoré sa obyčajne pripravujú niekoľko mesiacov a ich náročnosť zodpovedá vysokým očakávaniam našej stavovskej organizácie, ktorá je dostatočne kompetentná na to, aby náročnosť a obsah týchto skúšok nastavila na zodpovedajúcu úroveň. Úspešné zloženie všetkých troch kôl skúšok pozostávajúcich zo širokej palety právnych oblastí preto garantuje dostatočnú záruku kvality nových advokátov.

Nami navrhovaná dĺžka praxe korešponduje s celoeurópskym štandardom, kde až 24 z 28 členských štátov Európskej únie majú prax kratšiu ako päť rokov. V mnohých krajinách, vrátane Veľkej Británie, táto prax dokonca nepresahuje dva roky a na jej ukončenie častokrát nie sú potrebné žiadne záverečné skúšky. Neštandardne dlhé trvanie praxe v Slovenskej republike je v európskom priestore skôr raritou, čím znevýhodňuje slovenských koncipientov oproti ich kolegom v zahraničí.

Máme za to, že Slovenská republika by sa mala pridať k moderným krajinám, ktoré dávajú dôraz na obsahovú kvalitu výchovy a vzdelávania nových advokátov a uprednostňujú individuálnu schopnosť presadiť sa, namiesto umelého obmedzovania profesionálneho rastu. Sme presvedčení, že aj pri trojročnej praxi bude naša stavovská organizácia prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania a záverečných advokátskych skúšok schopná zabezpečiť vynikajúcu kvalitu čerstvých advokátov. Zároveň sme si istí, že vyššia atraktivita a prístupnosť advokátskeho povolania prispeje k prílevu kvalitných právnikov, prostredníctvom ktorých si klienti budú môcť lepšie brániť svoje práva.

Vo svetle Vašich predchádzajúcich vyjadrení veríme, že sa táto agenda stane Vašou vlastnou, pričom urobíte všetko pre odstránenie jednej z prekážok, ktoré bránia rozvoju spravodlivej spoločnosti v našej krajine.

S úctou sa pod tento list podpísali nasledujúce osoby: